

inkubatorpomyslow.org.pl

GRUPA GROUP ГРУППА ГРУПА DIE GRUPPE GRUP GURUUB GRUPA GROUP ГРУППА ГРУПА DIE GRUPPE

Zin, czyli niezależna publikacja współtworzona przez osoby z doświadczeniem uchodźczym, przebywające w ośrodku dla cudzoziemców

Poradnik

inkubatorpomyslow.org.pl

**GRUPA GROUP
ГРУППА ГРУПА
DIE GRUPPE
GRUP GURUUB
GRUPA GROUP
ГРУППА ГРУПА**

Poradnik

Autor: Alek Grzybek

Redakcja merytoryczna: Helena Bremer

Redakcja i korekta językowa: Urszula Drabińska

Zdjęcia: Danyil Potopaiev (str. 5 i 21), Zuzanna Głód (str. 6, 9, 17, 28, 29 i 30),
Alek Grzybek (fot. 8, 15 i 26)

Projekt i skład: Kotbury, www.kotbury.pl

lipiec 2023

ISBN: 978-83-62590-69-8

Poradnik dostępny jest na licencji

[CC-BY 4.0 – Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowa](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Model opisany w tym poradniku przedstawia doświadczenie zdobyte podczas testowania innowacji społecznej „Zine Grupa”. Testowanie innowacji odbyło się w ramach projektu „Innowacje na ludzką miarę 2. Rozwój mikroinnowacji w temacie włączenia społecznego”, realizowanego przez Fundację Stocznia i miasto Gdynia i współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Spis treści

1. Czym jest innowacja „Zine Grupa” i na jakie problemy odpowiada?	4
2. Co to jest zin?	6
3. Do kogo jest skierowana innowacja i kto może ją wdrażać?	7
4. Komunikacja wizualna	8
5. Jak to się stało, czyli jak powstała innowacja?	9
6. Zanim zaczniemy, czyli na co warto zwrócić uwagę na początku?	10
6.1. Zespół	10
6.2. Miejsce	12
6.3. Terminy	12
7. Jak krok po kroku wdrożyć innowację „Zine Grupa”?	13
7.1. Struktura	13
7.2. Spotkanie informacyjne	13
7.3. Spotkanie wprowadzające	14
7.4. Warsztat pierwszy	14
7.5. Warsztat drugi	16
7.6. Konsultacje po drugim warsztacie	16
7.7. Produkcja zina	17
7.8. Warsztat trzeci	18
7.9. Promocja i spotkanie autorskie	19
8. Wnioski i wskazówki po pilotażu	21
9. Czy to działa, czyli jak innowacja pomaga odbiorcom?	25
10. Ile kosztuje innowacja „Zine Grupa”?	28
11. Kto za tym stoi, czyli o autorze innowacji i prowadzących warsztaty	30
12. Kontakt i więcej informacji	32

1. Czym jest innowacja „Zine Grupa” i na jakie problemy odpowiada?

Innowacja polega na wydaniu niezależnej publikacji, przygotowanej przez grupę autorów i autorek – osoby z doświadczeniem migracji i uchodźstwa. Gazetka w formie zina to zbiór pierwszoosobowych świadectw i historii, ale też płaszczyzna wymiany doświadczeń, zarówno między osobami z doświadczeniem uchodźstwa, jak i z lokalną społecznością (dzięki spotkaniom autorskim i dystrybucji zina w lokalnych instytucjach). Podczas jego tworzenia uczestnicy i uczestniczki biorą udział w warsztatach poświęconych samorozwojowi i psychicznemu wzmocnieniu.

Innowacja składa się z trzech głównych części:

- warsztatów,
- zebrania i opracowania wpisów do zina,
- spotkań autorskich.

Jest jedną z praktycznych prób odpowiedzi na antyimigranckie postawy i narracje w Polsce, które często opierają się na lęku i niewiedzy. Ich przyczyną może być brak dostępu do rzetelnych informacji oraz brak osobistych doświadczeń z osobami z doświadczeniem migracyjnym. W połączeniu z przepełnioną strachem narracją może to prowadzić do lękowych, a nawet wrogich postaw.

Celem publikacji jest przeciwdziałanie uprzedzeniom i dehumanizującej narracji poprzez dzielenie się historiami z mieszkańcami i mieszkankami okolicznych miast.

Według twórcy innowacja jest rodzajem platformy sieciującej oraz narzędziem dającym możliwość spotkania i wymiany myśli. Dzięki publikacji i spotkaniom autorskim lepiej poznajemy poszczególne osoby i ich historie.

Istotnym aspektem proponowanej innowacji jest psychiczne wzmocnienie uczestników i uczestniczek. Proponowane warsztaty mają na celu wspieranie ich poczucia sprawczości i możliwości wyrażenia siebie w namacalnej formie, jaką jest zin. Innowacja ta również daje możliwość bycia zauważonym i docenionym zarówno przez osoby z najbliższego otoczenia, jak i spoza ośrodka. Monotonia i nuda wynikające

z ograniczonych możliwości podjęcia pracy zarobkowej (brak pozwolenia na pracę, przyznawanego czasowo przez Urząd do Spraw Cudzoziemców) to codzienność wielu osób, dlatego przełamanie tego schematu jest niezwykle ważne.

Trudnościami wynikającymi z przebywania w ośrodku są m.in. słaba wymiana informacji ze środowiskiem zewnętrznym i najbliższą okolicą (mieszkańcami) oraz brak współpracy z innymi ośrodkami na terenie kraju. Problemem jest również brak dostępu do materiałów czytelniczych w ojczystym języku mieszkańców. W życie w ośrodku wpisana jest tymczasowość, która utrudnia planowanie przyszłości i osadzenie w nowym kontekście, dlatego istotną kwestią jest integracja między osobami wewnątrz samego ośrodka, a także, w dalszej perspektywie, wymiana doświadczeń pomiędzy ośrodkami i osobami, które taki pobyt mają już za sobą.

Pilotażowe wdrożenie innowacji odbyło się w Ośrodku dla Cudzoziemców w Grupie koło Grudziądza.

2. Co to jest zin?

Zine (ang.) to oddolna, niekomercyjna publikacja, rodzaj magazynu stworzonego przez osoby chcące wyrazić jakiś pogląd lub zamiłowanie do danego tematu lub zjawiska. Forma ta z zasady jest niekomercyjna, a nakład druku przeważnie niewielki. Słowo „zine” pochodzi od angielskiego „magazine” i wymawiane jest jako „zin”. Spopularyzowano je m.in. w odniesieniu do sformułowań „fan magazine” lub „art magazine” jako skróty „fanzine” oraz „artzine”. Fanziny to publikacje tworzone przez osób miłośników jakiegoś tematu, artziny to wydawnictwa mające na celu rozprzestrzenianie własnej twórczości literackiej lub plastycznej. Z biegiem czasu zaczęto używać krótszego sformułowania „zine”, gdyż publikowane prace wykraczały poza te podziały (M. Chojecki, „Co to jest zine?”, 2018).

Początek zinów wiąże się z rewolucją technologiczną drugiej połowy XX wieku i zbieżny jest z momentem, w którym technologia ksero stała się powszechnie dostępna i nie wymagała dużych nakładów finansowych. Podstawową funkcją zinów jest komunikacja poprzez oddanie się ekspresji twórczej. W książce „Notes from Underground. Zines and the Politics of Alternative Culture” Stephen Duncombe zauważa, że w dobie gwałtownej centralizacji mediów korporacyjnych ziny pozostają niezależne i nastawione na lokalność, dają głos małym miastom, przedmieściom i niewielkim społecznościom. Istotne jest również, że ich tworzenie nawiązuje do oddolnego tworzenia kultury, jest okazją do wyrażenia własnego światopoglądu i stoi w kontrze do konsumpcji masowej. Forma ta wydaje się być odpowiednim medium do realizacji tego projektu.

3. Do kogo jest skierowana innowacja i kto może ją wdrażać?

Innowacja została stworzona z myślą o osobach, które przebywają w miejscach tymczasowego zamieszkania, oczekując na legalizację swojego pobytu w Polsce. Takimi miejscami są ośrodki otwarte.

Obecnie w Polsce jest ich dziesięć i w większości znajdują się we wschodniej części kraju.

Innowację można przeprowadzić w jednym lub w kilku miejscach równocześnie. W wypadku działania w wielu miejscach (w kilku ośrodkach) celem innowacji byłoby stworzenie jednej publikacji łączącej wpisy z tych miejsc. Warsztaty byłyby wówczas prowadzone przez te same osoby, w każdym miejscu osobno, z uwzględnieniem tego samego programu.

Innowacja nie jest skierowana tylko do osób przebywających w ośrodkach. Może być powielana i przeprowadzana w miejscach, gdzie przebywają lub spotykają się osoby z doświadczeniem migracji lub uchodźczym. Takimi miejscami mogą być kawiarnie społecznościowe, świetlice i centra wielokulturowe.

Pośrednio z innowacji korzysta społeczeństwo przyjmujące, czyli mieszkańcy i mieszkanki okolicznych miejscowości, położonych przy ośrodkach, oraz inni odbiorcy zina.

Innowacja może być wdrażana m.in. przez:

- personel w ośrodkach dla cudzoziemców,
- organizacje wspierające osoby z doświadczeniem migranckim lub uchodźczym,
- centra i świetlice wielokulturowe,
- kawiarnie społecznościowe.

4. Komunikacja wizualna

Innowacja łączy zaangażowanie społeczne i narzędzia wyrazu artystycznego. Historie, doświadczenia i przemyślenia autorek i autorów zina przybrały formę odręcznych wpisów. Własnoręczne pisanie i rysowanie było bardzo ważnym aspektem projektu, a podczas edycji i rozwijania oprawy wizualnej osobom prowadzącym pilotażowe warsztaty zależało na zachowaniu estetyki „zrób to sam”, przy jednoczesnym profesjonalnym wykonaniu. Projekt graficzny oraz specyfika wydruku w omówionej w dalszych częściach technice riso nadają publikacji określony wygląd, który te założenia realizuje.

Prowadzącym od początku zależało, aby publikacja była starannie przygotowana i opracowana na wysokim poziomie estetycznym. Chcieli stworzyć produkt, którym osoby współtworzące go będą chciały się dzielić, zarówno na poziomie treści, jak i wizualnym, wierząc, że komunikacja wizualna wpływa na dostępność treści i ich zasięg. W tym projekcie celem było wykorzystanie narzędzia wyrazu artystycznego do realizacji celu, który ma prospołeczny wymiar.

5. Jak to się stało, czyli jak powstała innowacja?

Autor innowacji – **Aleksander Grzybek** – na co dzień pracuje jako brand designer i zajmuje się komunikacją wizualną. W ramach pracy magisterskiej na kierunku sztuki społeczne w Instytucie Kultury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego przygotowywał zina z działkowcami z warszawskich rodzinnych ogrodów działkowych. Publikacja spotkała się z dużym entuzjazmem i od tamtej pory myślał o wykorzystaniu tego medium jako narzędzia komunikacji oraz łączenia różnych grup.

Taką okazją był ogłoszony niedługo po wybuchu kryzysu humanitarnego na granicy polsko-białoruskiej nabór do Inkubatora pomysłów. Alek zgłosił się z pomysłem na zina współtworzonego przez osoby z doświadczeniem uchodźstwa. Ostatecznie zdecydował się przeprowadzić pilotaż innowacji we wspomnianym już Ośrodku dla Cudzoziemców w Grupie koło Grudziądza. Znajduje się on z dala od dużych miast, a na miejscu brakuje oferty aktywizującej czy wzmacniającej mieszkańców.

6. Zanim zaczniemy, czyli na co warto zwrócić uwagę na początku?

Przed organizacją warsztatów warto zadbać o pewne elementy, które ułatwią dalszą pracę i zwiększą szansę na atrakcyjne i dobrze zorganizowane warsztaty.

6.1. Zespół

Ze względu na charakter pracy z osobami w różnej kondycji psychofizycznej niezbędne jest odpowiednie dobranie członków i członkiń zespołu, który musi zapewnić przede wszystkim bezpieczne ramy dla uczestników i uczestniczek projektu. Poniżej przedstawiamy podstawowy skład zespołu, który zdaniem autora i prowadzących warsztaty pozwoli na przeprowadzenie innowacji. Podzieliliśmy go na poszczególne części: „Warsztaty”, „Produkcja zina”, „Spotkania autorskie” oraz „Osoby niezbędne na każdym etapie”.

Warsztaty

Podstawowy skład niezbędny do przeprowadzenia warsztatów

- **Osoba z doświadczeniem psychologicznym**, z gotowością do interwencji w razie pojawienia się potrzeby u uczestników bądź uczestniczek, np. ich złego samopoczucia, ataku paniki lub potrzeby zapewnienia bezpiecznej przestrzeni.
- **Tłumacz lub tłumaczka** – w zależności od potrzeb. Większość osób na warsztatach pilotażowych porozumiewała się w języku rosyjskim, a pozostałe osoby w języku angielskim i polskim. Tłumaczka zapewniła tłumaczenie polsko-rosyjskie, natomiast osoba koordynująca warsztat – polsko-angielskie. Osoba tłumacząca może też pełnić funkcję komunikacyjną, tłumaczyć treści na potrzeby grupy w mediach społecznościowych, e-maile oraz materiały promocyjne.
- **Osoba prowadząca warsztat kreatywny** – w przeprowadzonym projekcie była to artystka wizualna, osoba zajmująca się słowem, która poprowadziła warsztaty z twórczego pisania. Osoba taka powinna pobudzić grupę twórczo i zachęcić uczestników do ekspresji w kierunku stworzenia wpisów do zina.

Dodatkowe osoby

Osoby te nie są konieczne do przeprowadzania warsztatów, ale warto mieć je w zespole. Wzbogacają bowiem proces, a ich obecność wpływa pozytywnie na zaangażowanie uczestników i uczestniczek.

- **Łączniczka kulturowa** – podczas warsztatów w Grudziądzu była to osoba, która przebywała kiedyś w ośrodku dla uchodźców, a obecnie jest zaangażowana w aktywną pomoc osobom z doświadczeniem migracji w Centrum Wielokulturowym w Warszawie. Podczas warsztatów Chawa podzieliła się praktycznymi wskazówkami, gdzie i jak szukać pomocy po wyjściu z ośrodka oraz jak być aktywnym jeszcze przed jego opuszczeniem.
- **Specjalista lub specjalistka** – w zależności od zgłoszonych potrzeb uczestników i uczestniczek. W trakcie pilotażu specjalistką była osoba, która przeprowadziła warsztat dotyczący polskiej kultury oraz warsztat psychologiczny o rezyliencji psychicznej.
- **Osoba do opieki nad małymi dziećmi**, które nie mogą wziąć czynnego udziału w warsztatach, ale dzięki zapewnionej opiece ich rodzice mogą uczestniczyć w procesie. To bardzo ważny element, szczególnie w przypadku uczestniczek będących samodzielnymi matkami.

Produkcja zina

- **Grafik lub graficzka**, która opracuje materiały wizualne, przygotuje publikacje do druku i skoordynuje komunikację z drukarnią.

Spotkania autorskie

- **Osoba prowadząca spotkanie z autorami i autorkami** wpisów oraz mieszkańcami i mieszkankami. Osoba ta będzie moderować otwartą dyskusję podczas spotkania autorskiego i przedstawiać osoby, które uczestniczyły w projekcie.

Osoby niezbędne na każdym etapie innowacji

- **Koordynator lub koordynatorka** – osobą łączącą i ustalającą terminy warsztatów, organizację miejsca, logistykę dojazdów oraz harmonogram konsultacji poszczególnych warsztatów i spotkań.
- **Tłumacz lub tłumaczka** – osoba będąca w kontakcie z uczestnikami i uczestniczkami w razie pytań i wątpliwości. Z usług tłumaczki korzystano również podczas promowania wydarzenia, np. w celu

tłumaczenia treści publikowanych w mediach społecznościowych i na plakatach. Wszystkie materiały wizualne, które powstawały, były dostępne w trzech językach (ukraiński, polski, angielski).

6.2. Miejsce

Kluczowy jest wybór miejsca przeprowadzenia innowacji. W pilotażu, jak już wspominaliśmy, wybór padł na ośrodek w Grupie koło Grudziądza – ze względu na niewielką ofertę zajęć dla osób przebywających w ośrodku (poza lekcjami języka polskiego) oraz znajomość z fundacją, która ułatwiła innowatorowi kontakt z ośrodkiem.

Oczywiście w pierwszym kroku trzeba odwiedzić ośrodek. Zgodę na wejście do niego uzyskuje się poprzez aplikację Urzędu do Spraw Cudzoziemców w Warszawie (innowator poleca aplikowanie o zgodę na cały okres działań, nie tylko na pojedyncze wejścia). W trakcie pilotażu pierwsza wizyta była okazją do poznania osób pracujących w ośrodku, obejrzenia sali i rozwieszenia plakatów informujących o planowanych warsztatach.

6.3. Terminy

Warto określić z góry daty warsztatów tak, aby uczestnicy i uczestniczki mogli zaplanować swoje uczestnictwo z wyprzedzeniem oraz mieli świadomość ram czasowych projektu.

7. Jak krok po kroku wdrożyć innowację „Zine Grupa”?

Proces przygotowywania zina pełni funkcje terapeutyczne i komunikacyjne oraz daje możliwość demokratycznej wymiany informacji lub doświadczeń przy jednoczesnym zapewnieniu uczestnikom i uczestniczkom pełnej dowolności i swobody ekspresji. Angażuje on osoby z doświadczeniem migracji i uchodźstwa w cykl warsztatów, które zwieńczone są publikacją. Opracowane materiały są następnie dystrybuowane w miejscach publicznych, a także prezentowane przez autorki i autorów wpisów podczas spotkań autorskich.

Wszystkie etapy odbywają się z poszanowaniem granic i autonomii uczestników i uczestniczek – każda osoba sama decyduje, w jakim zakresie chce uczestniczyć w projekcie.

7.1. Struktura

Innowacja składa się z trzech głównych części. Są to:

1. **Warsztaty** – otwarte dla wszystkich osób z ośrodka.
2. **Przygotowanie, zebranie i opracowanie wpisów do zina** – osoby, które zdecydowały się przygotować wpisy oraz zgodziły na ich publikację, otrzymały wynagrodzenie finansowe. **Publikacja** dostępna jest za darmo w formie wydruku oraz w cyfrowej formie.
3. **Spotkania autorskie i promocja** – premiera oraz spotkanie na żywo z chętnymi osobami przygotowującymi wpisy, dystrybucja zina do fundacji oraz centrów kultury w całej Polsce.

W trakcie pilotażu twórca innowacji i prowadzący zdecydowali się na cykl trzech głównych warsztatów (trwających około czterech godzin każdy), spotkanie wprowadzające na początku procesu i konsultacje po drugim warsztacie. Podział jednak może być inny, np. sześć warsztatów po dwie godziny każdy. Istotne jest też, aby łączna liczba godzin samego procesu warsztatowego wyniosła minimum 12–15.

7.2. Spotkanie informacyjne

Pilotażowe warsztaty były poprzedzone wizytą informacyjną, podczas której prowadzący (koordynator oraz tłumaczka) przedstawili się personelowi ośrodka, opowiedzieli o projekcie i zaprosili do udziału osoby przebywające w ośrodku. Dobrą praktyką jest również powieszenie plakatu lub rozdanie ulotek informacyjnych o rozpoczęciu działania.

Na spotkaniu informacyjnym oraz podczas pierwszych warsztatów należy jasno określić rolę prowadzących i charakter wizyty. Osobom przebywającym w ośrodkach brakuje czasem funduszy na podstawowe rzeczy, np. środki higieniczne. Rozwiązanie tych problemów wykracza poza możliwości organizatorów warsztatów, w ramach spotkania informacyjnego można jednak przeprowadzić warsztat wzmacniający. Prowadzącym pilotażowe warsztaty udało się dodatkowo zorganizować zbiórkę funduszy na podstawowe środki higieniczne, podczas której zgromadzili 4000 złotych. Nie było to jednak działanie połączone z procesem warsztatowym. Motywacją było wsparcie wszystkich osób mieszkających w ośrodku i zapewnienie im podstawowych środków higienicznych. Podczas gdy nie wszystkie osoby miały chęć na wzięcie udziału w warsztatach, z tego rodzaju pomocy mógł skorzystać każdy.

7.3. Spotkanie wprowadzające

Celem spotkania wprowadzającego jest wzajemne poznanie się i zmapowanie tematów interesujących dla osób przebywających w ośrodku. Podczas spotkania prowadzący opowiadają o projekcie, ustalają zasady uczestnictwa, a następnie w formie warsztatowej wyłaniają kilka wątków interesujących dla uczestniczek i uczestników.

Tematy, które najczęściej powtarzały się podczas spotkania pilotażowego, to: kultura polska, ekologia i kuchnia. Do tak wyłonionej tematyki prowadzący dodali element warsztatowy, który został zasugerowany przez uczestników i uczestniczki.

7.4. Warsztat pierwszy

Prawidłowe przeprowadzenie pierwszego spotkania jest dużym wyzwaniem – celem jest utrzymanie równowagi między merytoryczną rozmową a luźną atmosferą i przestrzenią dla uczestników do dzielenia się swoimi opiniami oraz doświadczeniami.

Cel: integracja grupy, poznanie się, zaoferowanie praktycznej wiedzy.

Proponowany czas trwania: 4 godziny plus przerwa (20 minut).

Osoby zaangażowane: łączniczka kulturowa, gościni specjalna (w pilotażu: doktorantka Uniwersytetu Warszawskiego, która prowadziła warsztat dotyczący polskiej kultury oraz warsztat psychologiczny na temat rezyliencji psychicznej), tłumacz lub tłumaczka.

Propozycja przebiegu spotkania:

- wstęp, w tym rozmowa, jak się dziś czujemy (prowadzący też odpowiadają na to pytanie) – 30 minut,
- wykład o kulturze polskiej – 60 minut,
- warsztat o rezyliencji, czyli jak radzić sobie w trudnych sytuacjach; ćwiczenia oddechowe – 45 minut,
- praktyczne informacje; lista zaprzyjaźnionych fundacji; jak znaleźć pierwsze mieszkanie oraz pracę – czyli praktyczne wskazówki – 75 minut,
- zakończenie, podsumowanie – 30 minut.

7.5. Warsztat drugi

Wstępem do drugiego warsztatu może być krótka prezentacja idei zina oraz pokazanie przykładowych realizacji – w formie fizycznej oraz zdjęć na laptopie. Warsztat skupiony jest na ekspresji twórczej, wspólnej oraz indywidualnej pracy manualnej. Istotnym aspektem jest to, aby pod koniec warsztatów powstały już pierwsze materiały wizualne, które stanowić mogą pierwsze szkice do dalszej pracy, ale – jeśli dana osoba tak zdecyduje – mogą też być finalnym wpisem. Dzięki temu uczestniczki i uczestnicy widzą fizyczne efekty swojej pracy, co daje lepsze wyobrażenie na temat tego, czym mają być ich wpisy. W trakcie pilotażu osoby prowadzące warsztat mieli ze sobą skaner, dzięki czemu możliwe było zobaczenia efektów na komputerze.

Cel: dalsza integracja grupy, pobudzenie kreatywności, przygotowanie pierwszych materiałów do zina.

Proponowany czas trwania: 4 godziny plus przerwa (20 minut).

Osoby zaangażowane: osoba prowadząca warsztat kreatywny (w pilotażu była to artystka wizualna zajmująca się językiem oraz sztuką wizualną), tłumacz bądź tłumaczka.

Propozycja przebiegu spotkania:

- wstęp, jak się dziś czujemy? (odpowiadają także prowadzący) – 20 minut,
- prezentacja, co to jest zin, oraz przykłady – 30 minut,
- warsztat kreatywny – 70 minut,
- przerwa na ciastko i napój – 20 minut,
- wymagania techniczne do zina, czyli jak przygotować wpis – 20 minut,
- warsztat kreatywny – 70 minut,
- zakończenie – 20 minut.

7.6. Konsultacje po drugim warsztacie

W pilotażu innowacji przeprowadzono otwarte konsultacje dla chętnych, dające możliwość omówienia wpisów indywidualnie lub udziału we wspólnej burzy mózgów z osobami, które chciały doprecyzować, o czym pisać lub co mogą przygotować do zina. Warsztaty te miały formułę otwartą. W pilotażu było to spotkanie grupowe, na którym koordynator projektu wraz z osobą odpowiedzialną za przygotowanie zina do druku konsultowali z uczestnikami i uczestniczkami, na jakim etapie są ich wpisy. Tego dnia zbierane też były gotowe wpisy od osób, które je ukończyły.

Po konsultacjach uczestnicy i uczestniczki mieli dwa tygodnie, aby przesłać pozostałe wpisy. Według autora innowacji jest to optymalny czas na dokończenie prac. Następnie rozpoczyna się skład, podczas którego graficy przygotowują publikację z wpisów otrzymanych przez uczestników.

7.7. Produkcja zina

Istotne jest sprecyzowanie wyglądu zina jeszcze przed rozpoczęciem warsztatów. Chodzi o przekazanie osobom współtworzącym publikację ram projektowych (format, technika druku czy maksymalna liczba stron). Elementy publikacji takie jak tytuł, kolor, kolejność stron i przede wszystkim treść stanowiąc mogą część drugiego warsztatu, podczas którego będzie się dyskutować i wspólnie podejmować decyzje.

Doświadczenie z przeprowadzonego pilotażu pokazuje jednak, że elementy takie jak rozmiar publikacji czy rodzaj wydruku powinny być określone przez koordynatora bądź koordynatorkę projektu, ponieważ ściśle wiążą się z kosztami.

Wymagania techniczne dotyczące indywidualnych wpisów:

- wymiar – w pilotażowym wydaniu był to format A5,
- technika – dowolna, można używać flamastrów, długopisów, ołówka, tuszu,
- informacja – podanie adresu e-mailowego, na który można wysłać wpisy, oraz numeru telefonu do kontaktu w razie pytań,
- data oddania prac,
- odpowiednie podpisanie prac uczestników i uczestniczek, aby było wiadomo, do kogo należy dany skan.

Prowadzący warsztaty chcieli wydrukować pilotażowe wydanie zina w technice riso, co narzuciło publikacji jeden kolor wydruków (każdy dodatkowy kolor podnosi koszty). Z jednej strony było to ograniczeniem, z drugiej zaś ujednotwiło wizualnie wszystkie wpisy i obniżyło koszty wydruku.

Riso to powielacz cyfrowy, który wypełnia lukę pomiędzy drukiem cyfrowym i offsetowym, korzystając z technologii zbliżonej do sitodruku.

Riso daje możliwość zarówno druków nisko-, jak i średnionakładowych, unikatowych pod względem estetycznym, a przy tym korzystnych cenowo. Podczas drugiego warsztatu przekazany został jasny komunikat, że ze względu na sposób druku wpisy powinny być biało-czarne, czyli o wysokim kontraście.

Czas oczekiwania na wydruk pilotażowej publikacji wyniósł dwa tygodnie. Doświadczony grafik lub graficzka jest w stanie złożyć i przygotować publikację w kilka dni. Warto również zarezerwować termin w drukarni z wyprzedzeniem, aby mieć pewność, że wydruk nie zajmie więcej czasu. Jest to również dobra praktyka, ponieważ daje konkretny termin, którego nie można przekroczyć. Jeśli więc uczestnicy chcą, aby ich historia pojawiła się w zinie, muszą zdążyć na czas.

7.8. Warsztat trzeci

Warsztat podsumowujący, przeprowadzony po wydrukowaniu publikacji. Celem jest podsumowanie procesu. Podczas niego przyjrzeć się można wydrukowanej publikacji, omówić ją oraz przygotowywać się do spotkań autorskich (spotkań z mieszkańcami).

Cel: rozdanie wydrukowanych publikacji, omówienie oraz przygotowanie planu spotkań autorskich.

Proponowany czas trwania: 3,5 godziny plus przerwa (20 minut).

Osoby zaangażowane: osoba prowadząca warsztat, tłumacz bądź tłumaczka.

Część 1: Podsumowanie procesu

- Przywitanie – jak się dziś czujemy? – 20 minut.
- Rozdanie zinów i ich przejrzanie – 15 minut.
- Co myślicie o publikacji? Jak to jest widzieć swoje rzeczy wydrukowane? – 30 minut.
- Refleksje na temat projektu – wcześniejszych spotkań i gotowego zina. Co się najbardziej podobało, a co mogłoby być inaczej? – 30 minut.
- Przerwa – 25 minut.

Część 2: Przygotowanie do spotkania

- Cel spotkań autorskich – 25 minut.
- Opracowanie planu spotkania – burza mózgów i omówienie – 30 minut.

- Opracowanie puli pytań do uczestników i uczestniczek spotkania – 30 minut.
- Ustalanie dojazdu – 15 minut.
- Podziękowania i pożegnanie – 10 minut.

7.9. Promocja i spotkanie autorskie

W ramach promocji zorganizowano trzy spotkania w miastach położonych niedaleko ośrodka. Dwa spotkania – premiera i spotkanie promocyjne – odbyły się w Grudziądzu, a jedno spotkanie autorskie – w Bydgoszczy.

Kluczowa podczas organizacji spotkań jest współpraca z lokalnymi fundacjami lub stowarzyszeniami, które pomogą w promocji wydarzenia. Jest to niezwykle istotne szczególnie w przypadku, gdy nie ma się sieci kontaktów w danym mieście. Innowatorowi udało się nawiązać współpracę ze Stowarzyszeniem Obywatelskim Grudziądz, które zapewniło lokal w centrum miasta oraz z Fundacją Emic z Torunia, która pomogła w promocji wydarzenia.

Na dwa tygodnie przed wydarzeniami rozpoczęto promocję. W tym celu powieszono plakaty w mieście, udzielono krótkiego wywiadu lokalnej telewizji oraz radiu, a także udostępniono wydarzenia na lokalnych serwisach ogłoszeniowych. Na spotkanie (premierę) z mieszkańcami przyjechało 12 osób z ośrodka oraz przyszło około 30 osób z zewnątrz.

Spotkania autorskie – proponowany schemat

- Wstęp.
- Zapytanie o języki (tłumaczenia).
- Rozdanie zinów.
- Krótko o innowacji.
- Przedstawienie wszystkich związanych z innowacją osób biorących udział w spotkaniu.
- Przeczytanie przez autorów i autorki wybranych historii w ojczystym języku.
- Przerwa kawowa.
- Idea oraz proces tworzenia innowacji. Prowadzenie: koordynator projektu.
- Krótki panel dyskusyjny – według wspólnie przygotowanego wcześniej scenariusza, z przewidzianą częścią na pytania od publiczności.
- Zakończenie – podziękowania.

W pilotażowym programie jedno ze spotkań promocyjnych zostało zorganizowane w głównej bibliotece w Grudziądzu. Dzięki otwartości pani dyrektor udało się zorganizować spotkanie promocyjne z koordynatorem projektu oraz osobą prowadzącą warsztat w ośrodku i tłumaczką. Dotyczyło ono procesu i idei innowacji. Drugą jego część składała się z otwartej dyskusji z gośćmi i gościniami. Całe wydarzenie trwało około dwóch godzin. Na spotkaniu pojawiła się też lokalna telewizja, która przeprowadziła krótki wywiad z koordynatorem i tłumaczką. Dodatkowo publikacje przekazane zostały wszystkim 13 filiom bibliotek miejskich w Grudziądzu – co zwiększyło szanse, że trafią w ręce mieszkańców z różnych grup społecznych.

W spotkaniu autorskim, które odbyło się w Bydgoszczy, uczestniczyła Julja, która w trakcie procesu opuściła ośrodek. Spotkanie to było częścią dwudniowego festiwalu wielokulturowego, organizowanego przez nowo otwartą kawiarnię społecznościową w Młynach Rothera. Wydarzenie składało się z prezentacji zina, czytania wybranych tekstów oraz otwartej dyskusji z Julią, która opowiadała o życiu w ośrodku oraz o tym, jak układa się jej życie poza nim.

Transport osób z ośrodka

Niezbędne było zapewnienie transportu osobom z ośrodka biorącym udział w premierze publikacji. Ze względów logistycznych w pilotażu skupiono się na jednym głównym wydarzeniu i zapewniono dojazd wszystkim chętnym, którzy brali udział w publikacji. Zaproszenie otrzymały wszystkie osoby z ośrodka, nawet te nieuczestniczące w procesie tworzenia publikacji. Ze względu na niewielką odległość oraz kondycję niektórych osób (dwie osoby starsze oraz dwójka bardzo małych dzieci) zdecydowano się na przejazd w obie strony wynajętymi taksówkami.

8. Wnioski i wskazówki po pilotażu

Z doświadczeń innowatora i osób prowadzących warsztaty wynika, że przy organizacji warto zwrócić uwagę na kilka kwestii.

- Organizatorzy informowali o warsztatach poprzez rozwieszenie plakatów w ośrodku oraz ustnie, istniała jednak obawa, że na warsztaty zgłosi się zbyt mało osób i nie powstanie wystarczająco zróżnicowana grupa. Rozwiązaniem, które pomogło zwiększyć frekwencję, okazało się indywidualne zapraszanie osób przebywających w ośrodku poprzez odwiedzenie ich w pokojach i opowiedzenie o warsztatach. Obok sali, w której odbywały się warsztaty, znajdowała się pralnia, do której przychodziło wiele osób. To dało możliwość porozmawiania z nimi i zaproszenia ich na warsztaty. Wzięło w nich udział około 20–25 osób, a wpisy do publikacji ostatecznie stworzyło 14 osób, co stanowiło 15% osób przebywających w ośrodku. To była optymalna liczba, która pozwoliła na poświęcenie czasu i uwagi wszystkim osobom.
- Ośrodki są miejscami, do których ludzie przychodzą i z których odchodzą. W wypadku programu pilotażowego dwie osoby opuściły ośrodek w trakcie trwania procesu. Nie przeszkodziło to jednak

w utrzymaniu kontaktu z nimi oraz dokończeniu wpisów do zina. Warto więc wziąć pod uwagę możliwe zmiany w składzie uczestników innowacji oraz to, że niektóre osoby mogą w jej trakcie opuścić ośrodek. Ważne jest, by mimo to zachęcać je do dalszego działania, chociażby zdalnie, co świetnie sprawdziło się w przeprowadzonym pilotażu.

- Bardzo ważnym elementem okazał się warsztat prowadzony przez Chawę, która kiedyś sama przebywała w ośrodku dla cudzoziemców, a dziś pracuje w Centrum Wielokulturowym. Chawa podzieliła się kontaktami do fundacji, które mogą pomóc w zakresie doradztwa psychologicznego, prawnego czy udzielić innej pomocy. Opowiadała również o tym, jak ubiegać się o mieszkanie, gdzie szukać pracy oraz jak dobrze wykorzystać czas spędzony w ośrodku. Warsztat Chawy cieszył się dużym zainteresowaniem i widać było, że takie praktyczne informacje są uczestnikom potrzebne i bardzo dla nich cenne. Część osób była widocznie poruszona i pod dużym wrażeniem tego, jak dobrze Chawa mówi po polsku – mówili o tym, że spotkanie z nią dało im nadzieję, że kiedyś też dojdą do tego punktu. Dużo osób zostało po głównej części spotkania, by dopytać Chawę o konkretne dane teled adresowe lub poprosić ją o numer telefonu, żeby pozostać w kontakcie.
- Już podczas pierwszego spotkania warto pamiętać o stworzeniu listy uczestniczek i uczestników oraz zebraniu kontaktów do wszystkich. Może to się odbyć przy pomocy tabelki, w której wszyscy wpisują swój telefon kontaktowy, adres e-mailowy, a także zaznaczają, jakich komunikatorów używają. W wypadku pilotażu były to WhatsApp i Telegram. To właśnie grupa na WhatsAppie była głównym kanałem komunikacyjnym, ponieważ z tego narzędzia korzystała większość uczestników. Pomimo że nie rozwijały się tam dyskusje, był to ważny kanał informacyjny, na którym zawsze dzielono się aktualnościami i przypomniano o dacie kolejnych warsztatów. Z dwiema osobami, które nie miały WhatsAppa, komunikowano się e-mailowo i telefonicznie.
- Osoby przebywające w ośrodku mają za sobą różne historie, często nie są skłonni lub skłonne się nimi dzielić i należy to uszanować. Niektóre osoby biorące udział w warsztatach nie chciały też ujawniać swojej prawdziwej tożsamości – w takich przypadkach dobrze sprawdza się używanie w publikacji pseudonimów. Każda i każdy decydował o tym, jak chce, żeby się do niego zwracać i jak ma zostać podpisana lub podpisany w publikacji. Ta kwestia łączy się również z robieniem zdjęć uczestnikom w taki sposób, aby nie było widać wizerunku osoby, która sobie tego nie życzy. Na potrzeby dokumentacji fotografowano stół roboczy, nie robiono natomiast zdjęć uczestnikom warsztatów. Podczas spotkań promocyjnych robiono zdjęcia, ale tylko tym osobom, które

wyraziły na to zgodę. Pilnowano również, aby inne osoby również to respektowały. Część osób nie pojawiła się w żadnych materiałach promocyjnych ani dokumentacji innowacji.

- Jedną z refleksji po pilotażu odnosi się też do płci osób prowadzących warsztaty. Już w trakcie pracy okazało się istotne, by w zespole były zarówno kobiety, jak i mężczyźni. Jak wyznali mężczyźni uczestniczący w warsztatach, łatwiej było im dołączyć, kiedy zapraszani byli przez mężczyznę. Dzięki temu czuli, że to nie jest aktywność tylko dla kobiet. Podobnie było w przypadku kobiet – możliwe, że ze względów kulturowych niektóre z nich nie zdecydowałyby się na udział, jeśli zaprosiłby je mężczyzna.

Pilotaż innowacji ujawnił też kilka **problemów i zagadnień, które wymagają przemyślenia.**

- W przypadku pilotażu innowacji osoby prowadzące warsztaty nie mieszkały w okolicy Grudziądza, co wiązało się z koniecznością dojazdów. Zgranie rozkładów pociągów i godzin, w których mogły one przebywać w ośrodku (do godziny 16) było wyzwaniem logistycznym. Dojazdy wiążą się z dodatkowym czasem oraz kosztami – warto o tym pamiętać podczas planowania budżetu. Innowatorzy pokrywali wszystkie koszty dojazdu prowadzącym oraz tłumacze. W przypadku ośrodka w Grupie dojazd komunikacją zbiorową był możliwy, ale jeździła ona na tyle rzadko, że aby dojechać do ośrodka na czas, trzeba było nocować w Grudziądzu. W związku z tym osoby dojeżdżające z Warszawy odbierane były samochodem w Grudziądzu i zawożone do Grupy. Bez samochodu dojazdy byłyby uciążliwe i czasochłonne. Samochód ułatwia też dowieszenie poczęstunku i materiałów niezbędnych podczas warsztatów.
- Podczas opracowywania programu warsztatowego warto pomyśleć o potencjalnym zastępstwie osób prowadzących warsztaty na ewentualność choroby lub niemożności dotarcia na zajęcia z innego powodu. W przypadku pilotażu psycholożka, która pierwotnie miała prowadzić część warsztatów, w ostatniej chwili zrezygnowała ze względów zdrowotnych i spowodowało to spore zamieszanie. Na szczęście, dzięki wcześniej prowadzonym rozmowom rozpoznawczym, dość szybko udało się zorganizować nową osobę i przeprowadzić warsztat bez zakłóceń.
- Tłumaczenie symultaniczne z języka polskiego na rosyjski oraz na angielski wymaga czasu. W każdym języku trzeba powiedzieć to samo – warto uwzględnić ten fakt przy planowaniu ram czasowych spotkań.

W pilotażu niekiedy dzielono się tłumaczeniami w ten sposób, że osoba prowadząca mówiła po polsku, następnie większość grupy słuchała tłumaczki, która tłumaczyła na rosyjski, a w tym samym czasie dla dwóch osób angielskojęzycznych koordynator tłumaczył po angielsku.

- W niektórych przypadkach kobiety chcące uczestniczyć w warsztatach musiały zapytać o zgodę swoich mężów. Warto w takim wypadku wytłumaczyć charakter projektu, podkreślić jego bezpieczeństwo, pełną anonimowość uczestników oraz dać kandydatkom kilka dni na zastanowienie się.
- W ośrodku przebywają osoby w różnej kondycji psychicznej. Na pierwszym warsztacie pojawiła się osoba, która w trakcie spotkania niespodziewanie wyszła. Była widocznie wzburzona. Udało się z nią potem porozmawiać na osobności. Tłumaczyła, że wyszła z warsztatów, ponieważ poczuła, że nie jest gotowa na rozmowę z innymi ludźmi i nie ma psychicznej przestrzeni na udział w warsztacie. W tym samym czasie osoba ta została poinformowana, że będzie musiała opuścić ośrodek. Niepewność co do dalszego miejsca zamieszkania była dla niej zbyt przytłaczająca, aby mogła uczestniczyć w spotkaniu. Podczas planowania innowacji bardzo istotne jest więc zapewnienie bezpiecznej atmosfery i poinformowanie uczestników, że mogą uczestniczyć w spotkaniu tak długo, jak chcą, oraz że w każdej chwili mogą z tego udziału zrezygnować lub do niego dołączyć.

9. Czy to działa, czyli jak innowacja pomaga odbiorcom?

Dla osób przebywających w ośrodku innowacja stała się platformą do wyrażania swoich emocji i przemyśleń, co miało działanie wzmacniające i stanowiło źródło bardzo istotnego w tych warunkach poczucia sprawczości. Angażując się w tworzenie zina, uczestnicy i uczestniczki zdobyli nowe kompetencje i praktyczne doświadczenie. Udział w tym procesie był sposobnością do samorozwoju, pełnił też funkcję odskoczni od życia codziennego w ośrodku, a dzięki swojej cykliczności zapewnił uczestniczkom i uczestnikom regularne zajęcia. Wspólny udział w warsztatach pozwolił na zdobycie narzędzi samodoskonalenia i zarządzania swoimi emocjami.

Podobało mi się absolutnie wszystko, od prezentacji po komunikację i wsparcie.

uczestniczka warsztatów

Znaczna część badanych deklarowała, że innowacja miała pozytywny wpływ na ich samopoczucie. Uczestnicy i uczestniczki warsztatów podkreślali, że mieli kontakt z przyjaznymi i wspierającymi ludźmi, zyskali nadzieję na przyszłość, nauczyli się lepiej radzić sobie ze stresem, przekonali się co do swoich umiejętności (pisarskich, językowych itp.).

Zdobyłam bezcenne doświadczenie w nauce języka i kultury, otrzymałam wsparcie, którego bardzo potrzebowałam.

uczestniczka warsztatów

Na co dzień nie uczestniczę w warsztatach. Chciałbym, aby były częściej niż raz w miesiącu.

uczestnik warsztatów

Dzięki innowacji w ośrodku udało się stworzyć grupę osób, która poznała się lepiej, a dzięki tłumaczeniom wszystkie osoby były włączone w rozmowy i miały możliwość wypowiedzenia się. Najwięcej emocji budziły jednak spotkania autorskie – zarówno wśród osób z ośrodka, jak i mieszkańców. I być może to jest najbardziej innowacyjny i warty podkreślenia element.

Takie spotkania powinny być na przykład obowiązkowe dla młodzieży, żeby zobaczyli innych ludzi, że oni wcale nie są inni, że mają te same problemy, troski i że im jest naprawdę trudno odnaleźć się w obcym kraju. To było w ogóle coś nowego nie tylko dla mieszkańców, ale i dla mnie. Bo pierwszy raz miałam możliwość zobaczyć taką oddolną publikację i to fantastyczny pomysł. I myślę, że byłoby dobrze, jeżeli można by nawet powtórzyć coś takiego.

lokalna działaczka z Grudziądza

Potrzebne, by ludzi przyzwyczajając do innych narodowości. Bardzo potrzebne, otwierają ludzi na problem uchodźców i budzą wrażliwość. Potrzebne, aby się lepiej zrozumieć. Rozwijają świadomość mieszkańców na problem uchodźców.

mieszkańcy i mieszkanki

Również pozostali autorzy i autorki zina, którzy uczestniczyli w spotkaniu rozmawiali z mieszkańcami i mieszkankami, opowiadali o swoich wpisach w zinie, o tym, jak im się żyje w Polsce, o swoich planach na przyszłość czy o kulturze swojego kraju pochodzenia. Jedni i drudzy widzą wartość tego typu spotkań i chcieliby, aby były one kontynuowane.

Wielu Polaków może być zainteresowanych naszymi historiami. To może pomóc im zrozumieć nas, a nam zrozumieć ich. To się nazywa integracją.

uczestnik warsztatów

Poczułam wsparcie, to bardzo miłe, że mój artykuł został doceniony. Chłopaki zainspirowali mnie do ponownego pisania, co właśnie robię. Przywróciłam swój kanał, na którym publikuję ciekawe artykuły z zakresu psychologii, humorystyczny horoskop i oczywiście podzielę się doświadczeniem migracyjnym, bo uważam to za przydatne. Na tym kanale opowiadam też o mojej niezwyklej przyjaźni z naturą i o tym, jak się ona zaczęła. Zastanawiam się też nad założeniem konta na Instagramie.

uczestniczka warsztatów

10. Ile kosztuje innowacja „Zine Grupa”?

Przygotowanie zina wiąże się oczywiście z kosztami. Poniżej zostały zaprezentowane podstawowe koszty, ale mają one charakter orientacyjny. Organizacja pracy, podział obowiązków może inaczej wyglądać w przypadku różnych grup.

- Honorarium osoby prowadzącej warsztaty (w pilotażu były to 4 osoby) – 150 zł za godzinę warsztatu, zalecana liczba godzin warsztatowych to 12.
- W ramach pracy osoba prowadząca konsultowała również warsztat z koordynatorem, co wymagało przynajmniej dwukrotnej rozmowy online po około 90 minut.
- Koszty tłumaczeń (w trakcie zajęć oraz gotowych publikacji) – 120 zł za godzinę pracy.

Średni koszt tłumaczeń symultanicznych to około 150 zł za godzinę, a tłumaczenie zwykłe tekstu pisanego na język ukraiński (1800 znaków) – około 45 zł. Liczba godzin tłumaczenia podczas pilotażowych warsztatów wyniosła około 16 godzin pracy.

- Tłumaczenie tekstów do publikacji – 600 zł.
- Opracowanie graficzne publikacji – 700 zł.
- Wydruk publikacji – około 4 zł za sztukę (zalecany minimalny nakład to 300 sztuk).

Innowatorzy skorzystali z usług zaprzyjaźnionej drukarni specjalizującej się w wydruku riso, gdzie koszt wyniósł około 4 zł za jeden egzemplarz czterdziestostronicowego zina. Pilotażowy zin wydrukowany został w nakładzie 1500 sztuk, dzięki czemu udało się wynegocjować niższą cenę za egzemplarz.

- Koszty koordynacji i promocji – 1500 zł.

W pilotażu – zdecydowano się na wydruk 20 plakatów w formacie A2 i A3 – ich łączny koszt to 300 zł.

- Materiały plastyczne (papier, duże arkusze, długopisy, tusze flamastry) – min. 300 zł dla grupy 30-osobowej.
- Symboliczne wynagrodzenie uczestników.

Osoby przebywające w ośrodkach dostają 70 złotych na cały miesiąc, często to ich jedyny budżet. Na dziecko chodzące do szkoły otrzymuje się maksymalnie 200 zł. Często brakuje podstawowych rzeczy, w tym artykułów higienicznych. Bardzo zależało nam więc, aby wspomóc finansowo osoby decydujące się na podzielenie się wpisem w zinie. Chcieliśmy je symbolicznie wynagrodzić za wykonaną pracę, więc otrzymały zapłatę za przygotowanie materiałów. Osoby, które podzieliły się wpisami do publikacji, otrzymały niewielkie wynagrodzenie za przygotowany wpis.

- Poczęstunek podczas warsztatów – podczas każdego spotkania starano się zapewnić wodę, soki oraz ciasteczka. Ich koszt około 120 zł za każdy warsztat.
- Koszty transportu z ośrodka osób prezentujących swoje wpisy na spotkaniach autorskich w przypadku pilotażu wyniosły 100 zł w jedną stronę za sześciuosobową taksówkę i 75 zł za czteroosobową. Łącznie w obie strony dla 14 osób było to 425 zł.

Łączny koszt organizacji warsztatów, zapewnienia tłumaczenia, opłacenia prowadzącej lub prowadzącego warsztaty oraz wydruku 300 egzemplarzy publikacji wyniesie około 8000–9000 zł. Wszystkie podane ceny są cenami brutto.

11. Kto za tym stoi, czyli o autorze innowacji i prowadzących warsztaty

Pomysłodawca i koordynator innowacji:

Aleksander Grzybek – absolwent Falmouth University oraz Instytutu Kultury Polskiej na Uniwersytecie Warszawskim. Pracuje kreatywnie, zajmuje się komunikacją wizualną oraz projektami zaangażowanymi społecznie. Pracuje w różnych sektorach – z instytucjami kultury, organizacjami pozarządowymi, niezależnymi inicjatywami i jako asystent artystów, łącząc kulturę i sztukę z aktywizmem.

Prowadzenie warsztatów:

Chawa Bugajewa – jestem osobą z doświadczeniem uchodźczym, co pozwala mi spojrzeć na kwestie migracyjne z wyjątkowej, osobistej perspektywy. To, w jaki sposób udało mi się przez lata życia w Polsce przełamać poważne bariery, które stoją przed osobami z doświadczeniem uchodźczym, pozwala mi dziś dzielić się tymi doświadczeniami z innymi oraz efektywnie pomagać osobom migranckim i uchodźczym. Mam doświadczenie w organizacji wydarzeń wielokulturowych, warsztatów, asystentury osobistej rodzinom uchodźczym w szkołach i właśnie z takimi działaniami chcę związać zarówno swoje życie zawodowe, jak i pracę społeczną.

Patrycja Ziółkowska – psycholożka, doktorantka socjologii na Uniwersytecie Warszawskim, absolwentka studiów podyplomowych w Ośrodku Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego.

W swojej pracy naukowej zajmuje się tematami związanymi ze sprawczością oraz zaangażowaniem społecznym i aktywizmem osób z doświadczeniem uchodźczym. Wolontariuszka kilku fundacji wspierających osoby z doświadczeniem uchodźczym. Prowadziła liczne warsztaty o tematyce migracyjnej i równościowej we współpracy m.in. z Centrum Wielokulturowym w Warszawie, Towarzystwem Edukacji Antydyskryminacyjnej i Centrum Edukacji Obywatelskiej.

Ada Rączka – absolwentka Fine Arts w Städelschule we Frankfurcie nad Menem. Pracuje z obrazami, tekstem i wideo. Szuka wizualnej i tekstowej reprezentacji prac reprodukcyjnych (ang. *reproductive work*), m.in. czynności sprzątania, gotowania, dbania o innych i opieki. Interesuje się językiem niebinarnym. Osoba autorska książki poetyckiej „Nie róbmy nic, błagam. Ale powiedzmy innym, że robiłyśmy” (2019) oraz zina „Próba wyjścia z brzucha | Próba wejścia do brzucha” (2021) stworzonego z Zofką Koftą i Girls* to the Front. Na co dzień pracuje w Bednarskiej Szkole Realnej, gdzie uczy na specjalizacji artystycznej i pełni funkcję wychowawczą.

Zuzanna Głód – autorka krótkich filmów dokumentalnych, tworzy identyfikacje wizualne do projektów kulturalnych i zaangażowanych społecznie. Korzystając z różnych mediów, bada strategię budowania narracji. Absolwentka Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie i Royal Academy of Fine Arts w Antwerpii, ukończyła Wydział Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego.

Tłumaczenia na potrzeby zina: **Oksana Kolisnyk**

Opracowanie graficzne: **Zuzanna Głód, Aleksander Grzybek**

12. Kontakt i więcej informacji

Aleksander Grzybek

zine.grupa@gmail.com

Maria Lewandowska-Woźniak

Inkubator pomysłów prowadzony przez Fundację Stocznia

innowacje@stocznia.org.pl

(22) 378 39 73

Więcej informacji:

[https://inkubatorpomyslow.org.pl/innowacja/zine-wspoltworzony-przez-osoby-przebywajace-w-osrodku-dla-cudzoziemcow,](https://inkubatorpomyslow.org.pl/innowacja/zine-wspoltworzony-przez-osoby-przebywajace-w-osrodku-dla-cudzoziemcow)

[https://grupa-zine.pl.](https://grupa-zine.pl)

inkubator pomysłów

Niecodzienne rozwiązania codziennych problemów

Laboratorium
Innowacji
Społecznych

Fundusze
Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

